

PRESENTACIÓ

pel doctor

JOSEP ALSINA I BOFILL

Membre de l'Institut d'Estudis Catalans
President de la Societat Catalana de Biologia

Una doble exigència ha presidit l'empresa de redactar i publicar el present volum. La primera, retre homenatge d'admiració i d'afecte a August Pi i Sunyer, fundador, l'any 1913, de la Societat de Biologia de Barcelona, predecessora de l'actual SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA. La segona, fer possible a les noves generacions de biòlegs la coneixença dels aspectes fonamentals de l'obra de Pi com a investigador en Fisiologia. Per això, la SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA ha cridat els més pròxims col·laboradors i els deixebles més assidus d'August Pi i Sunyer perquè exposessin el més essencial de l'obra del Mestre amb la fidelitat i l'íntim coneixement que ells, més que ningú, poden tenir i amb el toc d'emotiva evocació que només ells podien donar-hi.

Les publicacions d'August Pi i Sunyer, iniciades amb la seva tesi doctoral La vida anaeròbia, comprenen vint-i-tres llibres i un nombre imprecisable de monografies, treballs experimentals, comunicacions i notes. Com a fites essencials de la seva obra escrita es poden assenyalar algunes memòries que resumeixen cicles de treballs sobre temes afins. Recordem Funció fixadora del fetge sobre els productes de desintegració de l'hemoglobina, Mecanisme fisiològic de la immunitat natural (en col·laboració amb Ramon Turró), els conjunts de treballs sobre Antitòxia renal, sobre Sensibilitat química del pulmó, sobre Reflexos glucemians, glucopaties, i glucodistròfies, sobre Correlacions químiques i nervioses i Unificació de funcions; i com a produccions que acrediten la seva capacitat de síntesi, La constitution de l'individualité, Chimie, innervation et subconscient, La unidad química de la individualidad. Obres més ambicioses i publicades quan ja no residia a Catalunya són Principio y término de la Biología (1942), La oxidación de los seres vivientes (1943), Los fundamentos de la Biología (1943), El sistema neurovegetativo (1954), The Bridge of Life (1950), Classics of Biology (1955). Malgrat la diversitat dels temes tractats, una idea bàsica traspua en tota la producció d'August Pi i Sunyer i n'estableix un leit motiv que es matisa i descabdella successivament: la tendència a donar una pauta química a les funcions biològiques.

Les magnífiques condicions d'escriptor que enriqueixen tota la seva obra li permeteren de llançar dues produccions estrictament literàries: La Novella del Besavi (1944) i Sunyer metges, pare i fill (1955).

Un intent d'exposició completa d'una obra tan vasta i d'una temàtica tan diversa hauria produït una publicació que pel seu volum invalidaria el nostre intent de fer conèixer al major nombre de lectors les aportacions fonamentals de la tasca de Pi com a investigador i sintetitzador. Els aspectes estudiats en el present volum precisen eficaçment la personalitat humana d'August Pi i Sunyer, els seus primers passos d'estudiós i la seva trajectòria de mestre, i exposen detingudament la doctrina que es desprèn dels seus treballs fonamentals. El lector sabrà aprofitar la feina d'exposició crítica i de comentari duta a terme magníficament pels col·laboradors d'aquest llibre, i sabrà meditar l'exemplaritat que traspua la passió d'un home posada al servei d'una noble ambició científica.

Així i tot, la idea que el lector desconegedor fins ara de Pi i Sunyer i de la seva obra podrà formar-se'n a través d'aquest llibre serà forçosament incompleta perquè deliberadament han estat exclosos del sumari aspectes substancials de l'activitat de Pi i Sunyer. I precisament alguns d'aquests aspectes susciten ben fervorosament i ben justificadament la nostra admiració i el nostre agraïment com a bidlegs i com a catalans.

Deixeu-me recordar-los en poques paraules.

En primer terme, la seva gran categoria docent. Lliçons magistrals les que professava a la càtedra! Lliçons clares, estructurades amb rigorosa lògica; sense retòrica baldera, amb l'objectiu ben precís d'exposar un tema amb tota la seva problemàtica; problemàtica que en boca de Pi mai no fou confusional, sinó estimuladora de la meditació i de recerca.

Un altre aspecte, la vocació de Mestre. De la càtedra estant, l'alè del seu mestratge era percebut ben viu per tots els alumnes amb un mínim de curiositat intel·lectual. En molts despertava la vocació científica; en pocs, aquesta vocació era prou perseverant per a dur-los al diàleg cordial i acollidor del Mestre i, més tard, inscriure'ls a l'equip de treball de l'Institut de Fisiologia. Anoteu, si us plau, aquesta fundació de Pi i Sunyer el 1916, dotada per la Mancomunitat de Catalunya i que fou la fornal de tota la investigació d'August Pi i Sunyer fins que la guerra civil espanyola tancà l'Institut i dugué Pi a Veneçuela.

De l'Institut de Fisiologia nasqué la magnífica Escola de Biologia de Barcelona, que comptà amb prestigiosa bel·ligerància entre les escoles de Biologia de tot el món científic.

Una altra activitat de Pi que mereix esment especial: el seu apostolat a favor de la renovació universitària. Apostolat que s'inicia en el II Congrés Universitari Català, continua amb conferències i converses, es projecta infructuós en el Claustre General de la Universitat de Barcelona el 1919, i pren per fi una volada exaltadament constructiva el 1933 dins el Patronat de la Universitat Autònoma de Catalunya. L'obra duta llavors a terme mai no podrà ésser prou merescudament qualificada. En poc més d'un any la

Universitat fou totalment estructurada d'acord amb el més exigent criteri pedagògic i d'acord amb la realitat i, sobretot, amb les aspiracions culturals del país. Dissortadament, la realització fou efímera, però sempre romandrà com una obra intencionadament perfecta i exponent irrefutable de la capacitat ordenadora d'un petit país. No sé de cap altra que pugui merèixer una valoració més alta i un record més perdurable.

Si tota l'obra d'August Pi i Sunyer es manté en una tessitura de noblesa, d'eficàcia, de vibració que mai no defalleixen, és perquè s'estintola damunt un fonament incommovible: el seu patriotisme. No pas un patriotisme retòric, sinó carregat de les més depurades exigències. Com deia en cloure la sessió necrològica que la SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA dedicà a la memòria del Mestre, August Pi i Sunyer fou en tots els aspectes de la seva vida —investigador, mestre, metge, universitari— una lliçó i un exemple. Lliçó i exemple que atenyen la màxima irradiació espiritual perquè es troben amarats d'una insubornable autenticitat, d'una fidelitat creadora, dinamitzant, apassionada.

Per a les joves generacions dels nostres bidlegs res no pot ésser més formatiu que endinsar-se en l'estudi de l'obra d'August Pi i Sunyer. La lectura d'aquest volum n'ha d'ésser el primer pas imprescindible.

Gràcies a tots els qui l'han fet viable.